

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ चतुर्थः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः ॥

वृणामहे यत्पुरस्ताद्रख्यांसि वपेदग्रये विबाधवन्त एवञ्चत्वारि च॥1॥

देवा मनुष्याः पितरस्तेऽन्यत आसन्नसुरा रख्यांसि
पिशाचास्तेऽन्यतस्तेषां देवानामुत यदल्पं लोहितमकुर्वन्तद्रख्या
रात्रीभिरसुभ्रन्तान्सुब्धान्मृतानभि व्यौच्छुत्ते देवा अविदुर्यो
वै नोऽयमिष्यते रख्यांसि वा इमं घ्नन्तीति ते
रख्यांस्युपांमन्नयन्त तान्यब्रुवन्वरं वृणामहे यत् [1]

असुराञ्जयाम तन्नः सहासदिति ततो वै देवा
असुरानजयन्तेऽसुराञ्जित्वा रख्यांस्युपांनुदन्त तानि
रख्यांस्यनृतमकर्तेति समन्तं देवान्पर्यविशन्ते देवा
अग्रावनाथन्त तैऽग्रये प्रवन्ते पुरोडाशमष्टाकपालं
निरवपन्नग्रये विबाधवन्तेऽग्रये प्रतीकवन्ते यदग्रये प्रवन्ते
निरवपन् यान्येव पुरस्ताद्रख्यांसि [2]

आसन्तानि तेन प्राणुदन्त यदग्रये विबाधवन्ते यान्येवाभितो

र॒ख्याऽस्या॒स॒न्तानि॒ तेन॒ व्य॑बाधन्त॒ यद॒ग्नये॒ प्रती॑कवते
 यान्ये॒व प॒श्चाद्र॒ख्याऽस्या॒स॒न्तानि॒ तेनापा॑नुदन्त॒ ततो॑ दे॒वा
 अ॒भ॒व॒न्परा॑सुरा॒ यो भ्रातृ॑व्यवा॒न्थस्या॒थ्स स्पर्ध॑मान ए॒तये॑ष्ट्या
 यजे॑ता॒ग्नये॒ प्रव॑ते पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पालं॒ निर्व॑पेद॒ग्नये॑ वि॒बाध॑वते
 [3]

अ॒ग्नये॒ प्रती॑कवते॒ यद॒ग्नये॒ प्रव॑ते॒ निर्व॑प॒ति य
 ए॒वास्मा॑च्छ्रे॒याभ्रातृ॑व्य॒स्तं तेन॒ प्र णु॑दते॒ यद॒ग्नये॑ वि॒बाध॑वते
 य ए॒वैनैन॑ स॒दृङ्गं तेन॒ वि बा॑धते॒ यद॒ग्नये॒ प्रती॑कवते॒ य
 ए॒वास्मा॑त्पापी॒यान्तं॒ तेनाप॑ नुदते॒ प्र श्रे॒याऽस॒म्भ्रातृ॑व्यं
 नुद॑तेऽति॒ स॒दृशं॑ क्रा॒मति॒ नैन॑म्पापी॒याना॑प्रोति॒ य ए॒वं
 वि॒द्वाने॒तये॑ष्ट्या॒ यज॑ते॥ [4]

इन्द्रियाव॑न्ती भू॒त्या उ॒तेका॒न्नप॑ञ्चा॒शच्च॑॥2॥

दे॒वा॒सुराः॑ संय॑त्ता आ॒स॒न्ते दे॒वा अ॑ब्रुवन्॒ यो नो॑
 वी॒र्या॑वत्तम॒स्तमनु॑ स॒मार॑भामहा॒ इति॒ त इन्द्र॑मब्रुवन्त्वं वै नो॑
 वी॒र्या॑वत्तमोऽसि॒ त्वामनु॑ स॒मार॑भामहा॒ इति॒ सोऽब्र॑वीत्तिस्रो मं
 इ॒मास्त॑नुवो॒ वी॒र्या॑वती॒स्ताः प्री॑णी॒ताथा॑सुरान॒भि भ॑विष्य॒थेति॒
 ता वै ब्रू॑हीत्य॑ब्रुवन्नि॒यम॑ऽहोमु॒गियं॑ वि॒मृधे॑यमिन्द्रि॒याव॑न्ती [5]

इत्य॑ब्रवी॒त्त इन्द्रा॑या॒ऽहोमु॑चे॒ पुरो॒डाश॑मेका॒दश॑कपालं
 निर॑वप॒न्निन्द्रा॑य वैमृ॒धायेन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑ते॒ यदिन्द्रा॑या॒ऽहोमु॑चे॒
 निर॑वप॒न्न॒ऽहं॑स ए॒व तेना॑मुच्यन्त॒ यदिन्द्रा॑य वैमृ॒धाय॒ मृध॑ ए॒व
 तेनापा॑घ्नत॒ यदिन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑त इन्द्रि॒यमे॒व तेना॑त्मन्न॒दध॑त॒
 त्रय॑स्त्रि॒ऽशत्क॑पालम्पुरो॒डाशं॑ निर॑वप॒न्नय॑स्त्रि॒ऽशद्वै॑ दे॒वता॒स्ता
 इन्द्र॑ आ॒त्मन्न॑नु॒ समार॑म्भयत॒ भूत्यै॑ [6]

तां वाव दे॒वा विजि॑तिमुत्त॒माम॑सुरै॒र्व्यज॑यन्त॒ यो
 भ्रातृ॑व्यवा॒न्त्स्यात्स॑ स्पर्ध॑मान ए॒तये॑ष्ट्या॒ यजे॑तेन्द्रा॑या॒ऽहोमु॑चे॒
 पुरो॒डाश॑मेका॒दश॑कपालं निर॑वपे॒दिन्द्रा॑य वैमृ॒धायेन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑ते॒
 वा ए॒ष गृही॑तो यस्मा॒च्छेया॑न्भ्रातृ॒व्यो यदिन्द्रा॑या॒ऽहोमु॑चे॒
 निर॑वप॒त्य॒ऽहं॑स ए॒व तेन॑ मुच्यते मृ॒धा वा ए॒षोऽभिष॑ण्णो॒
 यस्मा॑त्समा॒नेष्व॒न्यः श्रेया॑नुत [7]

अभ्रा॑तृव्यो॒ यदिन्द्रा॑य वैमृ॒धाय॒ मृध॑ ए॒व तेनाप॑
 हते॒ यदिन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑त इन्द्रि॒यमे॒व तेना॑त्मन्ध॒त्ते
 त्रय॑स्त्रि॒ऽशत्क॑पालम्पुरो॒डाशं॑ निर॑वपति॒ त्रय॑स्त्रि॒ऽशद्वै॑
 दे॒वता॒स्ता ए॒व यज॑मान आ॒त्मन्न॑नु॒ समार॑म्भयते॒ भूत्यै॑
 सा वा ए॒षा विजि॑तिर्नामेष्टि॒र्य ए॒वं वि॒द्वाने॒तये॑ष्ट्या॒ यज॑त

उत्तमामेव विजितिम्प्रातृव्येण वि जयते॥ [8]

बलमस्येतया देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियवीर्यम्पञ्चत्वारिंशच्च॥३॥

देवासुराः संयत्ता आसन्तेषां गायत्र्योजो बलमिन्द्रियं
वीर्यम्प्रजाम्पशून्संगृह्यादायापक्रम्यातिष्ठत्तेऽमन्यन्त यतरान्
वा इयमुपावथ्स्यति त इदम्भविष्यन्तीति तां व्यह्वयन्त
विश्वकर्मन्निति देवा दाभीत्यसुराः सा नान्यतरांश्च
नोपावर्तत ते देवा एतद्यजुरपश्यन्नोजोऽसि सहोऽसि
बलमसि [9]

भ्राजोऽसि देवानां धाम नामासि विश्वमसि
विश्वायुः सर्वमसि सर्वायुरभिभूरिति वाव देवा
असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यम्प्रजाम्पशून्वृञ्जत
यद्गायत्र्यपक्रम्यातिष्ठत्तस्मादेतां गायत्रीतीष्टिमाहुः सव्वथ्सरो
वै गायत्री संवथ्सरो वै तदपक्रम्यातिष्ठद्यदेतया देवा
असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यम् [10]

प्रजाम्पशून्वृञ्जत तस्मादेतां संवर्ग इतीष्टिमाहुर्यो
भ्रातृव्यवान्थस्याथ्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्रये संवर्गाय

पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्त॥ श्रुतमासन्नमेतेन यजुषाभि
मृशेदोज एव बलमिन्द्रियं वीर्यम्प्रजाम्पशून्भ्रातृव्यस्य वृद्धे
भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति॥ [11]

वपेत्प्रजापतिर्वै दधाति पूषा त्रीणि च॥4॥

प्रजापतिः प्रजा असृजत् ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन्ता
यत्रावसन्ततो गर्मुदुदतिष्ठत्ता बृहस्पतिश्चान्ववैता॥
सोऽब्रवीद्बृहस्पतिरनया त्वा प्र तिष्ठान्यथ त्वा प्रजा
उपावर्त्स्यन्तीति तम्प्रातिष्ठत्ततो वै प्रजापतिम्प्रजा
उपावर्तन्त यः प्रजाकामः स्यात्तस्मा एतम्प्राजापत्यं गर्मुतं
चरुं निर्वपेत्प्रजापतिम् [12]

एव स्वेन भागधेयेनोप धावति स एवास्मै प्रजाम्प्र
जनयति प्रजापतिः पशूनसृजत् तैऽस्मात्सृष्टाः पराश्च
आयन्ते यत्रावसन्ततो गर्मुदुदतिष्ठत्तान्पूषा चान्ववैता॥
सोऽब्रवीत्पूषानया मा प्र तिष्ठथ त्वा पशवं उपावर्त्स्यन्तीति
माम्प्र तिष्ठेति सोमोऽब्रवीन्मम वै [13]

अकृष्टपच्यमित्युभौ वाम्प्र तिष्ठानीत्यब्रवीत्तौ प्रातिष्ठत्ततो
वै प्रजापतिम्पशवं उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात्तस्मा

ए॒त॒ꣳ सो॒मापौ॒ष्णं गा॑र्मु॒तं च॑रुं निर्व॑पेत्सोमापू॒षणा॑वे॒व स्वेन॑
भा॒ग॒धे॒येनो॑प॒ धा॒वति॑ तावे॒वास्मै॑ प॒शून्प्र॑ ज॒नय॑तः सोमो॒ वै
रे॒तो॒धाः पू॒षा प॑शूनाम्प्र॒जनयि॑ता सोमं ए॒वास्मै॑ रे॒तो द॑धाति
पू॒षा प॑शून्प्र॒जनय॑ति॥ [14]

अमृतमृष्टात्रिंशच्च॥5॥

अ॒ग्ने गो॒भिर्न॒ आ गु॒हीन्द्रो॑ पु॒ष्ट्या जु॑षस्व नः। इन्द्रो॑ ध॒र्ता
गृ॒हेषु॑ नः॥ स॒वि॒ता यः स॑ह॒स्त्रियः॑ स नो॑ गृ॒हेषु॑ रा॒रणत्। आ
पू॒षा ए॒त्वा वसु॑॥ धा॒ता द॑दातु नो र॒यिमी॑शा॒नो जग॑त॒स्पतिः॑।
स नः॑ पू॒र्णेन॑ वा॒वनत्॥ त्वष्टा॑ यो वृ॒षभो॑ वृषा॒ स नो॑ गृ॒हेषु॑
रा॒रणत्। स॒ह॒स्त्रेणा॑युते॒न च॥ येन॑ दे॒वा अ॒मृत॑म् [15]

दी॒र्घः श्रवो॑ दि॒व्यैर॑यन्त। रा॒य॑स्पोष॒ त्वम॑स्मभ्यं॒ गवा॑
कु॒ल्मिं जी॒वस॒ आ यु॑वस्व। अ॒ग्निर्गृ॑हप॒तिः सोमो॑ वि॒श्वव॑निः
स॒वि॒ता सु॑मे॒धाः स्वाहा॑। अ॒ग्ने गृ॑हप॒ते यस्ते॑ घृ॒त्यो भा॒गस्तेन॑
सह॑ ओज॑ आ॒क्रम॑मा॒णाय॑ धेहि॒ श्रेष्ठा॑त्प॒थो मा योषं॑ मूर्धा
भू॒यास॒ꣳ स्वाहा॑॥ [16]

अस्मै त एव द्वादश च॥6॥

चि॒त्रया॑ यजेत प॒शुका॑म इ॒यं वै चि॒त्रा य॒द्वा अ॒स्यां

विश्वम्भूतमधि प्रजायते तेनेयं चित्रा य एवं विद्वांश्चित्रया
 पशुकामो यजते प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते प्रैवाग्नेयेन
 वापयति रेतः सौम्येन दधाति रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि
 वि करोति सारस्वतौ भवत एतद्वै दैव्यमिथुनं दैव्यमेवास्मै
 [17]

मिथुनम्मध्यतो दधाति पुष्ट्यै प्रजननाय सिनीवाल्यै
 चरुर्भवति वाग्वै सिनीवाली पुष्टिः खलु वै वाक्पुष्टिमेव
 वाचमुपैत्यैन्द्र उत्तमो भवति तेनैव तन्मिथुनं सप्तैतानि
 हवींषि भवन्ति सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त
 छन्दांस्युभयस्यावरुद्धा अथैता आहुतीर्जुहोत्येते वै देवाः
 पुष्टिपतयस्त एवास्मिन्पुष्टिं दधति पुष्यति प्रजया पशुभिरथो
 यदेता आहुतीर्जुहोति प्रतिष्ठित्यै॥ [18]

पूर्तिरावृद्धिर्चत्वारिंशच्च॥ 7॥

मारुतमसि मरुतामोजोऽपां धाराम्भिन्धि रमयंत
 मरुतः श्येनमायिनम्मनोजवसं वृषणं सुवृक्तिम्। येन
 शर्ध उग्रमवसृष्टमेति तदश्विना परि धत्तः स्वस्ति।
 पुरोवातो वर्षाञ्जिन्वरावृथ्स्वाहा वातावद्वर्षन्नुग्ररावृथ्स्वाहा

स्तनयन्वर्षन्भीमरावृथ्स्वाहानशन्यवस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्त्वेषरावृथ्
वर्षन्पूर्तिरावृत् [19]

स्वाहा बहु हायमवृषादिति श्रुतरावृथ्स्वाहातपति
वर्षन्विराडावृथ्स्वाहावस्फूर्जन्दिद्युद्वर्षन्भूतरावृथ्स्वाहा
मान्दा वाशाः शुन्ध्यूरजिराः। ज्योतिष्मतीस्तमस्वरीरुन्दतीः
सुफेनाः। मित्रंभृतः ख्यत्रंभृतः सुराष्ट्रा इह माऽवत। वृष्णो
अश्वस्य संदानमसि वृष्ट्यै त्वोप नह्यामि॥ [20]

यन्ति देवा विश्वं॥८॥

देवा वसव्या अग्ने सोम सूर्य। देवाः शर्मण्या
मित्रावरुणार्यमन्त्र। देवाः सपीतयोऽपा नपादाशुहेमन्त्र। उद्रो
दत्तोऽदधिम्भिन्त दिवः पर्जन्यादन्तरिख्यात्पृथिव्यास्ततो
नो वृष्ट्याऽवत। दिवा चित्तमः कृण्वन्ति पर्जन्येनोदवाहेन।
पृथिवीं यद्व्युन्दन्ति। आ यं नरः सुदानवो ददाशुषे दिवः
कोशमचुच्यवुः। वि पर्जन्याः सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना
यन्ति [21]

वृष्टयः। उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा
पुरीषिणः। न वो दस्त्रा उप दस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा

अवृत्सत। सृजा वृष्टिं दिव आद्भिः समुद्रम्पृण। अञ्जा अंसि
 प्रथमजा बलमसि समुद्रियम्। उन्नम्भय पृथिवीम्भिन्द्रीदं
 दिव्यं नभः। उद्रो दिव्यस्य नो देहीशानो वि सृजा दृतिम्।
 ये देवा दिविभागा येऽन्तरिख्यभागा ये पृथिविभागाः। त
 इमं यज्ञमवन्तु त इदं ख्येत्रमा विशन्तु त इदं ख्येत्रमनु वि
 विशन्तु॥ [22]

अष्टौ भवन्ति नामधेयैरेकात्रिंशच्च॥9॥

मारुतमसि मरुतामोज इति कृष्णं वासः कृष्णतूषम्परि
 धत्त एतद्वै वृष्ट्यै रूपं सरूप एव भूत्वा पर्जन्यं वर्षयति
 रमयत मरुतः श्येनमायिनमिति पश्चाद्वातम्प्रति मीवति
 पुरोवातमेव जनयति वर्षस्यावरुद्धौ वातनामानि जुहोति
 वायुर्वै वृष्ट्या ईशे वायुमेव स्वेन भागधेयेनोप धावति स
 एवास्मै पर्जन्यं वर्षयत्यष्टौ [23]

जुहोति चतस्रो वै दिशश्चतस्रोऽवान्तरदिशा दिग्भ्य
 एव वृष्टिं सम्प्र च्यावयति कृष्णाजिने सं यौति
 हविरेवाकर्नन्तर्वेदि सं यौत्यवरुद्धौ यतीनामद्यमानानां
 शीर्षाणि परापतन्ते खर्जूरा अभवन्तेषां रसं

ऊर्ध्वोऽपत॒त्तानि॑ क॒रीरा॑ण्यभवन्सौ॒म्यानि॑ वै क॒रीरा॑णि
सौ॒म्या खलु॑ वा आहु॑तिर्दिवो वृष्टिं॑ च्यावयति॒ यत्क॒रीरा॑णि
भव॑न्ति [24]

सौ॒म्ययै॑वाहु॒त्या दि॒वो वृष्टि॑मव॒ रुन्दे॑ मधु॒षा सं यौ॑त्य॒पां
वा ए॒ष ओष॑धीना॒ः रसो॑ यन्मध्व॒द्भ्य ए॒वौष॑धीभ्यो व॒र्षत्य॑थो
अ॒द्भ्य ए॒वौष॑धीभ्यो वृष्टिं॑ नि न॑यति॒ मान्दा॑ वाशा॒ इति॑ सं
यौ॑ति नाम॒धेयै॑रे॒वैना॒ अच्छै॑त्यथो॒ यथा॑ ब्रूयादसा॒वेही॑त्ये॒वमे॒वैना॑
नाम॒धेयै॑रा [25]

च्याव॒यति॑ वृष्णो॒ अश्व॑स्य सं॒दान॑मसि॒ वृष्ट्यै॑ त्वोप॑
नह्यामी॒त्याह॑ वृषा॒ वा अश्वो॑ वृषा॒ पर्जन्यः॑ कृष्ण इ॒व खलु॑
वै भू॒त्वा व॑र्षति॒ रूपे॑णै॒वैन॑ः॒ सम॑र्धयति॒ व॒र्षस्याव॑रुद्धौ॥
[26]

अ॒स्मे धा॒वति॑ ता॒ वा ए॒कवि॑ंशतिश्च॥10॥

देवा॑ वसव्या॒ देवाः॑ शर्म॒ण्या देवाः॑ सपी॒तय॑ इत्या
ब॑ध्नाति॒ देवता॑भिरे॒वान्व॑हं वृष्टि॑मिच्छति॒ यदि॑ व॒र्षेत्ताव॑त्ये॒व
हो॑त॒व्यय्य॑दि॒ न व॑र्षेच्छ्वो भू॒ते ह॒विर्निर्व॑पेदहोरा॒त्रे वै
मि॒त्रावरु॑णावहोरा॒त्राभ्यां॑ खलु॒ वै पर्जन्यो॑ व॒र्षति॒ नक्तं॑ वा॒

हि दिवा वा वर्षति मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोप
धावति तावेवास्मै [27]

अहोरात्राभ्याम्पर्जन्यं वर्षयतोऽग्नये धामच्छदे
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेन्मारुतं सप्तकपालं
सौर्यमेककपालमग्निर्वा इतो वृष्टिमुदीरयति मरुतः
सृष्टां नयन्ति यदा खलु वा असावादित्यो न्यङ्क्षिभिः
पर्यावर्ततेऽथ वर्षति धामच्छदिव खलु वै भूत्वा वर्षत्येता
वै देवता वृष्ट्या ईशते ता एव स्वेन भागधेयेनोप धावति
ताः [28]

एवास्मै पर्जन्यं वर्षयन्त्युतावर्षिष्यन्वर्षत्येव
सृजा वृष्टिं दिव आद्भिः समुद्रम्पृणेत्याहेमाश्चैवामूश्चापः
समर्धयत्यथो आभिरेवामूरच्छैत्यञ्जा असि प्रथमजा बलमसि
समुद्रियमित्याह यथायजुरेवैतदुन्नम्भय पृथिवीमिति वर्षाह्वां
जुहोत्येषा वा ओषधीनां वृष्टिवनिस्तयैव वृष्टिमा च्यावयति
ये देवा दिविभागा इति कृष्णाजिनमव धूनोतीम एवास्मै
लोकाः प्रीता अभीष्टा भवन्ति॥ [29]

सर्वाणि छन्दाः स्येतस्यामिष्ट्यामनूच्यानीत्याहुस्त्रिष्टुभो वा
 एतद्वीर्यं यत्कुदुष्णिहा जगत्यै यदुष्णिहककुभावन्वाह तेनैव
 सर्वाणि छन्दाः स्यव रुद्धे गायत्री वा एषा यदुष्णिहा यानि
 चत्वार्यध्यखराणि चतुष्पाद एव ते पशवो यथा पुरोडाशे
 पुरोडाशोऽध्येवमेव तद्यदृच्यध्यखराणि यज्जगत्या [30]

परिदध्यादन्तं यज्ञं गमयेत्त्रिष्टुभा परि दधातीन्द्रियं वै
 वीर्यं त्रिष्टुगिन्द्रिय एव वीर्यं यज्ञम्प्रतिं ष्ठापयति नान्तं
 गमयत्यग्ने त्री ते वाजिना त्री षधस्थेति त्रिवत्या परि दधाति
 सरूपत्वाय सर्वो वा एष यज्ञो यत्रैधातवीयङ्कामायकामाय
 प्र युज्यते सर्वेभ्यो हि कामेभ्यो यज्ञः प्रयुज्यते त्रैधातवीयेन
 यजेताभिचरन्त्सर्वो वै [31]

एष यज्ञो यत्रैधातवीयः सर्वेणैवैनं यज्ञेनाभि चरति
 स्तृणुत एवैनमेतयैव यजेताभिचर्यमाणः सर्वो वा एष यज्ञो
 यत्रैधातवीयः सर्वेणैव यज्ञेन यजते नैनमभिचरन्त्स्तृणुत
 एतयैव यजेत सहस्रेण यख्यमाणः प्रजातमेवैनद्वदात्येतयैव
 यजेत सहस्रेणेजानोऽन्तं वा एष पशूनां गच्छति [32]

त्वष्टा॑ ह॒तपु॑त्रो॒ वीन्द्रः॑ सोम॒माह॑र॒त्तस्मि॒न्निन्द्र॑
 उप॒हव॑मैच्छ॒त तं॑ नोपा॑ह्वय॒त पु॒त्रस्मै॑ऽवधी॒रिति॑ स
 य॑ज्ञवेश॒सं कृ॒त्वा प्रा॒सहा सोम॑मपिब॒त्तस्य॑ यद॒त्यशि॑ष्य॒त
 तत्त्वष्टा॑हव॒नीय॑मुप॒ प्राव॑र्तय॒त्स्वाहेन्द्र॑शत्रुर्व॒र्धस्वेति॑ स
 याव॑दूर्ध्वः प॒रावि॑ध्यति॒ ताव॑ति स्व॒यमे॒व व्य॑रम॒त यदि॑ वा
 ताव॑त्प्रवृ॒णम् [36]

आसी॒द्यदि॑ वा॒ ताव॑दध्य॒ग्नेरासी॑त्स स॒म्भवं॑न्न॒ग्नीषो॑मा॒वभि॑
 सम॑भव॒त्स इ॑षुमा॒त्रमि॑षुमा॒त्रवि॑ष्वाङ्गु॒वर्ध॑त॒ स इ॒माल्लो॑कान॒वृणो॑द्य
 वृ॒त्रत्व॑न्तस्मा॒दिन्द्रो॑ऽबिभे॒दपि॑ त्वष्टा॒ तस्मै॑ त्वष्टा॒
 वज्र॑मसिञ्च॒त्तपो॑ वै स वज्र॑ आसी॒त्तमु॑द्यन्तुं॒ नाश॑क्रो॒दथ॒ वै
 तर्हि॑ विष्णुः [37]

अ॒न्या दे॒वता॑सी॒त्सोऽब्र॑वीद्विष्ण॒वेही॑दमा॒ हरि॑ष्यावो
 येना॒यमि॑दमि॒ति स॑ विष्णु॒स्त्रेधा॑त्मानं॒ वि न्य॑धत्त॒ पृथि॑व्यां
 तृती॑यम॒न्तरि॑ख्ये॒ तृती॑यं दि॒वि तृती॑यमभिपर्याव॒र्ताद्बि॑भेद्यत्पृथि॒
 तृती॑यमासी॒त्तेनेन्द्रो॑ वज्रमुद॑यच्छद्विष्ण॒वंनु॑स्थितः॒ सोऽब्र॑वीन्मा
 मे॒ प्र हा॑रस्ति॒ वा इ॒दम् [38]

मयि॑ वी॒र्यं॑ तत्ते॒ प्र दा॑स्यामीति॒ तद॑स्मै प्राय॑च्छ॒त्तत्प्रत्य॑गृह्णा॒दथ॑

मेति॒ तद्विष्ण॑वेति॒ प्राय॑च्छ॒त्तद्विष्णुः॑ प्रत्य॑गृह्णाद॒स्मास्विन्द्रं॑
इन्द्रि॒यं द॑धा॒त्विति॒ यद॑न्तरि॒ख्ये तृती॑यमासी॒त्तेनेन्द्रो॑
वज्र॑मुद॒यच्छ॒द्विष्ण॑वंनु॒स्थितः॑ सोऽब्र॑वीन्मा मे प्र हार॑स्ति वा
इदम् [39]

मयि॑ वी॒र्यं त॑त्ते प्र दा॑स्यामीति॒ तद॑स्मै प्राय॑च्छ॒त्तप्रत्य॑गृह्णाद्विष्णुः
इति॒ तद्विष्ण॑वेति॒ प्राय॑च्छ॒त्तद्विष्णुः॑ प्रत्य॑गृह्णाद॒स्मास्विन्द्रं॑
इन्द्रि॒यं द॑धा॒त्विति॒ यद्वि॒वि तृती॑यमासी॒त्तेनेन्द्रो॑ वज्र॑मुद॒यच्छ॒द्विष्ण॑
सोऽब्र॑वीन्मा मे प्र हा॒र्येना॒हम् [40]

इदमस्मि॒ तत्ते प्र दा॑स्यामीति॒ त्वी (३) इत्य॑ब्रवीत्स॒न्धान्तु॑
सं द॑धावहै त्वा॒मेव प्र वि॑शानीति॒ यन्मा॒मप्र॑विशेः कि॒म्मा
भु॒ञ्ज्या इत्य॑ब्रवीत्त्वा॒मेवेन्धी॑य॒ तव॑ भो॒गाय॑ त्वा॒मप्र
वि॑शेय॒मित्य॑ब्रवीत्तवू॒त्रः प्रा॑वि॒शदु॑दरं॒ वै वृ॒त्रः ख्यु॑त्खलु
वै म॒नुष्य॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो॒ यः [41]

ए॒वं वेद॑ हन्ति॒ ख्यु॑ध॒म्भ्रातृ॑व्यन्तद॒स्मै प्राय॑च्छ॒त्तप्रत्य॑गृह्णा॒त्रिमं॑
इति॒ तद्विष्ण॑वेति॒ प्राय॑च्छ॒त्तद्विष्णुः॑ प्रत्य॑गृह्णाद॒स्मास्विन्द्रं॑
इन्द्रि॒यं द॑धा॒त्विति॒ यत्रिः॑ प्राय॑च्छ॒त्रिः प्रत्य॑गृह्णा॒त्तत्रि॑धातौ॒स्त्रिधा॑तु
वि॒ष्णवेति॒ प्राय॑च्छ॒त्तस्मा॑दैन्द्रावैष्ण॒वः ह॒विर्भव॑ति॒ यद्वा इ॒दं

किं च तदस्मै तत्प्रायच्छुद्दचः सामानि यजूंषि सहस्रं वा
अस्मै तत्प्रायच्छुत्तस्मात्सहस्रदखिणम्॥ [42]

पुनर्द्वादश च॥13॥

देवा वै राजन्याञ्जायमानादबिभयुस्तमन्तरेव सन्तं
दाम्नापौमभन्त्स वा एषोऽपोब्धो जायते यद्राजन्यो
यद्वा एषोऽनपोब्धो जायेत वृत्रान्ध्रश्चरेद्यं कामयेत
राजन्यमनपोब्धो जायेत वृत्रान्ध्रश्चरेदिति तस्मा
एतमैन्द्राबारहस्पत्यं चरुं निर्वपेदैन्द्रो वै राजन्यो ब्रह्म
बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनं दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति हिरण्मयं दाम
दखिणा साख्यादेवैनं दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति॥ [43]

तदीशानमद्रिस्तस्थुर्षस्त्रिंशच्च॥ 14॥

नवोनवो भवति जायमानोऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रे।
भागं देवेभ्यो वि दधात्यायन् चन्द्रमास्तिरति दीर्घमायुः।
यमादित्या अशुमाप्याययन्ति यमखितमखितयः
पिबन्ति। तेन नो राजा वरुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु
भुवनस्य गोपाः। प्राच्यां दिशि त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्यां
वृत्रहन्वृत्रहासि। यत्र यन्ति स्रोत्यास्तत् [44]

जितं ते दखिणतो वृषभ एधि हव्यः। इन्द्रो जयाति
 न परा जयाता अधिराजो राजसु राजयाति। विश्वा हि
 भूयाः पृतना अभिष्टीरुपसद्यो नमस्यो यथासत्। अस्येदेव
 प्र रिरिचे महित्वं दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिख्यात्। स्वराडिन्द्रो
 दम आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो ववख्ये रणाय। अभि त्वा शूर
 नोनुमोऽदुग्धा इव धेनवः। ईशानम् [45]

अस्य जगतः सुवर्दशमीशानमिन्द्र तस्थुषः। त्वामिद्धि
 हवामहे साता वाजस्य कारवः। त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं
 नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः। यद्वाव इन्द्र ते शत९ शतम्भूमीरुत
 स्युः। न त्वां वज्रिन्सहस्र९ सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी।
 पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाव हर्यश्वाद्रिः। [46]

सोतुर्बाहुभ्या९ सुयतो नार्वा। रेवतीर्नः सधमाद
 इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। ख्युमन्तो याभिर्मदेम। उदग्ने
 शुचयस्तव वि ज्योतिषोदु त्यं जातवेदस९ सप्त त्वां
 हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य। शोचिष्केशं विचख्यण। चित्रं
 देवानामुदगादनीकं चख्युर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आप्रा
 द्यावापृथिवी अन्तरिख्य९ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषः

[47]

च। विश्वे देवा ऋतावृधं ऋतुभिर्हवनश्रुतः। जुषन्तां
 युज्यम्पयः। विश्वे देवाः शृणुतेमं हवम्मे ये अन्तरिख्ये
 य उप द्यवि ष्ट। ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा
 आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्॥ [48]

॥ हरिः ओम्॥ तैत्तिरीयसंहिता द्वितीयकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

विश्वरूपस्त्वष्ट्रेन्द्रं वृत्रम्ब्रह्मवादिनः स त्वे नासौमयाज्येष वै दैवर्थो देवा वै नर्वि नायज्ञोऽग्नें महाग्निर्वीतमायुष्टे
 द्वादश॥ 12॥ विश्वरूपो नैनं शीतरावद्य वसुं पूर्वद्युर्वाजा इत्यग्नें महाग्निर्वीतमन्या यन्ति चतुःसप्ततिः॥ 74॥ विश्वरूपोऽनुं
 ते दायि॥ हरिः ओम्॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>